

تأثیر عرصه‌های زندگی خصوصی و جمعی بر طراحی سکونتگاه‌های دانشجویی^۱

(نمونه‌های موردی: خوابگاه دانشگاه شهید باهنر کرمان، خوابگاه مدرسه عالی مدیریت تهران، خوابگاه دانش‌آموزان تایتنگ)

شقایق چرخکار^{۱*}، حمیدرضا بیگزاده شهرکی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه علم و هنر، یزد، ایران، sh.charkkar@yahoo.com

۲- دکترای مرمت، استادیار دانشگاه فنی و حرفه‌ای، یزد، ایران، architect.hamid.beig@gmail.com

چکیده

اولین مابازای خوابگاه‌های دانشجویی در ایران را می‌توان حجره‌های طلبگی دانست. برای بسیاری از دانشجویان، ورود به دانشگاه آغاز مرحله جدیدی از زندگی بوده و تجربه زندگی خوابگاهی، تجربه متفاوتی در نحوه سکونت آن‌ها محسوب می‌شود. خوابگاه‌های دانشجویی امروزه اغلب توانایی برطرف کردن بسیاری از نیازهای سکونت دانشجویان را ندارند. همچنین در این سکونتگاه‌ها عرصه فعالیت‌های متعارض یکدیگر همچون مطالعه، استراحت و فعالیت‌های شخصی، تعامل اجتماعی و... وجود دارد که بدین سبب، امکان اعمال کنترل و مدیریت بر تعاملات با دیگران از اولویت بالایی در میان دانشجویان برخوردار است.

در این پژوهش که مبتنی بر روش تحقیق توصیفی - تحلیلی به انجام رسیده و داده‌های مورد نیاز از طریق رجوع به منابع کتابخانه‌ای و میدانی به دست آمده‌اند، سه خوابگاه دانشگاه شهید باهنر کرمان، مدرسه عالی مدیریت تهران و تایتنگ دانمارک به عنوان نمونه‌های موردی تحقیق، مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. این تحقیق ضمن پرداختن به دیدگاه‌ها و مبانی نظری موضوع، به تحلیل نحوه شکل‌گیری عرصه‌ها در سه نمونه و معرفی مهم‌ترین عوامل موفقیت یا عدم توفیق آنها در تعریف و ایجاد عرصه‌های خصوصی و جمعی می‌پردازد تا از این طریق، مبانی، چارچوب‌های نظری و معیارهای لازم را به منظور طراحی سکونتگاه‌های مناسب با محوریت توجه به عرصه‌های زندگی خصوصی و جمعی دانشجویان ارائه نماید.

کلمات کلیدی: سکونتگاه دانشجویی، عرصه، زندگی خصوصی، زندگی جمعی

۱. مقدمه

در آغاز پیدایش دانشگاه‌ها در اروپا، دانشجویان به طور معمول از جاهای دوردست گرد هم می‌آمدند و در نتیجه به خوابگاه نیاز مبرمی وجود داشت (پاکی، ۱۳۸۶: ۶). سابقه ایجاد خوابگاه‌های دانشجویی به دانشگاه بولونیای ایتالیا در قرن ۱۲ برمی‌گردد. در آن زمان صدها دانشجو از نقاط مختلف جهان برای کسب علم رهسپار شهر بولونیا می‌شدند (محمودی راد و آراسته، ۱۳۸۳: ۴۵). سابقه خوابگاه در مراکز علمی اسلامی ایران نیز به یک هزار سال قبل برمی‌گردد؛ در آن زمان هیچ مدرسه‌ای در عالم اسلامی را بدون حجره نمی‌ساختند. (همان: ۴۶) بهترین خوابگاهی که از نمونه‌های بارز و ارزنده معماری گذشته می‌توان تصور کرد همان مدارس قدیمی هستند که معمولاً شامل حیاط مرکزی و تعدادی حجره در چهار قسمت حیاط بوده‌اند. امروزه نیز به خاطر نحوه گزینش دانشجو، شاهد پذیرش دانشجویان غیربومی در دانشگاه‌ها هستیم که این امر خود موجب ایجاد مکانی به نام خوابگاه می‌شود. (جهانگیری و دیگران، ۱۳۹۱: ۹۰)

یکی از ویژگی‌های اصلی هر فرهنگی، چگونگی تقسیم جامعه به عرصه‌های عمومی و خصوصی است. از قدیمی‌ترین سکونتگاه‌ها تا کلان‌شهرهای کنونی، این تقسیم‌بندی در فضاها قابل مشاهده است که ارتباطات اجتماعی را هم منعکس کرده و هم شکل می‌دهد.

^۱ این مقاله مستخرج از رساله کارشناسی ارشد شقایق چرخکار با عنوان «طراحی سکونتگاه دانشجویان معماری دانشگاه علم و هنر با تأکید بر تعریف عرصه‌های زندگی خصوصی و جمعی بر اساس نگاه "کریستوفر الکساندر"» به راهنمایی دکتر حمیدرضا بیگزاده شهرکی است که در اسفندماه ۹۶ در دانشگاه علم و هنر یزد ارائه و با موفقیت دفاع گردیده است.